

UREDNIŠTVO IN UPRAVA
Videm - via Vitt. Veneto, 32
Tel. 33-46 - Poštni predal 186
Glavni in odgovorni urednik
VOJMIR TEDOLDI
Tiskarna T. Marioni - Videm

N A R O Č N I N A :
Za Italijo: polletna 600 lir -
letna 1000 lir - Za inezemstvo:
polletna 800 lir - letna 1500 lir
Oglesi po dogovoru.
Posamezna številka 50 lir

GLASILO SLOVENCEV V VIDEMSKI POKRAJINI

Leto XVI - N. 6 (322)

Udine, 31. marca 1965

Izhaja vsakih 15 dni

VEDNO BOLJŠI ODNOSI MED SOSEDI

PREDSTAVNIKI SLOVENIJE V FURLANIJI

Koristni stiki z oblastmi dežele Furlanija-Juljska Benečija - Zopet sprejeli načelo, da se še bolj utrdijo prijateljski odnosi med obema sosednima deželama - Prihodnji sestanek bo v Ljubljani, kjer bodo podpisali trgovski sporazum

Dne 13. marca je prišlo do novih zaželenih stikov med Furlani in Slovenci. Tokokrat gre za razgovore najvišjih političnih predstavnikov obeh dežel in zato je važnost toliko večja. Ta je bil res koristen razgovor z najbolj resnimi in najbolj značilnimi perspektivami z ozirom na utrditev prijateljstva, obojestranskega spoštovanja in zaupanja med oblastmi in prebivalstvom obeh sosednjih dežel.

Podpredsednik vlade Socialistične republike Slovenije Janko Smole, katerega so spremljali tudi drugi vidni predstavniki SR Slovenije, se je ustavil najprvo v Gorici, kjer so ga prisrčno sprejeli člani deželne vlade Furlanije-Juljske Benečije s predsednikom dr. Alfredom Berzantijem na čelu, potem pa je prišel v Videm, kjer so ga sprejeli župan prof. Bruno Cadetto in njegovi ožji sodelavci.

Slovensko delegacijo so sestavljali poleg podpredsednika Smoleta še: podpredsednik Beno Zupančič, jugoslovanski konzul v Trstu dr. Rudi Janhuba, poslanec zveznega parlamenta za Goriško Vižintin, republiški sekretar dr. Viktor Kotnik, sekretar izvršnega sveta Bogo Gorjan, predsednik občine Nove Gorice dr. Štrukelj, predsednik koprškega okraja Eržen in drugi.

Podpredsednik Smole in ostali člani slovenske delegacije so se najprvo podali v videmsko splošno bolnico, kjer so si ogledali moderno urejene nove bolniške prostore. Spremljali so jih predsednik in podpredsednik deželne vlade dr. Berzanti in dr. Dulci, podpredsednik deželne skupščine dr. Devetag, deželni prisledniki za zdravstvo dr. Nardini, za šolstvo dr. Vicario, za javna dela dr. Masutto, za financio in proračun Tripiani in prislednik za programacijo Cocianni, poleg njih pa še šef kabineta deželne vlade Paparo, predsednik goriške pokrajine dr. Chiantarolli in goriški župan dr. Galzarotti ter videmski župan prof. Bruno Cadetto. Pri ogledu bolnice sta slovensko delegacijo spremljala poleg že goraj omenjenih še predsednik bolnice poslanec Arnaldo Armani

(Nadaljevanje na 2. strani)

Delegacija Socialistične republike Slovenije na obisku v videmski splošni bolnici. Od leve: videmski župan prof. Bruno Cadetto, podpredsednik izvršnega sveta SR Slovenije Janko Smole, predsednik videmske bolnice poslanec Arnaldo Armani in predsednik deželnega odbora Furlanije-J. B. dr. A. Berzanti.

ZA PRIZNANJE NAŠIH MANJŠINSKIH PRAVIC

Delegacija Slovenske kulturno-gospodarske zveze pri predsedniku deželnega odbora

Med delegati tudi zastopnik Slovencev videmske pokrajine Izidor Predan, ki je dr. Berzantiju obrazložil težaven položaj, v katerem se nahaja naša jezikovna skupnost

Dne 24. marca je predsednik deželnega odbora dr. Alfredo Berzanti sprejel zastopnike Slovenske kulturno-gospodarske zveze: predsednika Borisa Raceta, podpredsednika dr. Petra Sancina in Izidorja Predana, načelnika komisije za gospodarska vprašanja odv. Angela Kukanjo in tajnika Boga Samsa v Trstu.

Predsednik SKGZ Boris Race je najprej predsednika dežele pozdravil v slovenščini, nato pa je predstavil Zvezo ter podčrtal, da njena prizadevanja slone na odpravi gibanju in njegovih idealih. Slovensko prebivalstvo je v ogromni večini sodelovalo v odporniškem gibanju in dalo sorazmerno visoke žrtve v trdnem prepričanju, da se bodo ti ideali uresničili in med prvimi prav priznanje njegove enakopravnosti. Z zadoščenjem je zato sprejelo republiško ustavo, ki je glavna načela odporniškega gibanja kodificirala. Njegovo razočaranje je iz leta v leto rastle, ker se člani 3. in 6. ustave, razen majhnih izjem, niso izvajali.

Nato je Race ugotovil, da je slovensko prebivalstvo z velikimi upi sprejelo ustanovitev dežele, ker je v tem videlo ne samo pomemben korak v pogledu demokratizacije oblasti, temveč tudi končno ureditev vseh tistih vprašanj, ki niso bila rešena v štirinajstih letih veljavnosti ustave. Slovensko skupnost v Italiji je splošna formulacija člena 3 statuta brez nadrobno navedenih pravic pripadnikov manjšine hudo prizadela, kljub temu pa pričakujemo, da bodo v okviru dežele priznane slovenski manjšini pravice v območju njenih pristojnosti.

V zaključku je Race dejal: «Prepičani smo, gospod predsednik, da ni deželna vlada neobčutljiva za nezadovoljstvo določenega dela svojega prebivalstva, zato pričakujemo, da bo storila, kar je potrebno, da se na merodajnih mestih začne sistematično in resno ukrepati v korist slovenske manjšine v duhu ustave.

Pričakujemo zato večjega razumevanja sedanje deželne vlade za potrebe slovenske manjšine. Široka razlaga določil statuta in ukrepanje deželne vlade in odborov v zvezi, da imajo prebivalci slovenske narodnosti kot sestav-

ni del prebivalstva dežele svoje potrebe na najrazličnejših področjih in da je treba tem potrebam zadostiti, ker so sestavni del njihovega življenja, bo dvignila prebivalce slovenske narodnosti na ploščaj enakopravnih državljanov, kar je gotovo med temeljnimi smotri dežele.

Predsednik dežele je v odgovoru izrazil svoje zadovoljstvo, da je prišlo do prvega sestanka s predstavniki SKGZ in poudaril najboljšo voljo deželne uprave, da bo upoštevala potrebe slovenske manjšine. Ta odnos deželnega odbora do slovenske manjšine spada v okvir naporov dežele za splošno demokratizacijo. V ta namen je dežela pripravljena razgovarjati se z vsemi prizadetimi organizacijami o raznih vprašanjih in seveda tudi z organizacijami slovenske manjšine.

Svoja izvajanja je predsednik dežele zaključil z zagotovilom, da bo deželni odbor obravnaval in reševal v okviru pristojnosti vprašanja slovenske manjšine. Dejal je tudi, da bo o tem razgovoru poročal na seji deželnega odbora, da se deželni odborniki v okviru njim poverjenih nalog posvetujejo o vprašanjih, ki zadevajo slovensko manjšino tudi s predstavniki slovenskih organizacij.

Nato so spregovorili še ostali člani delegacije. Dr. Peter Sancin je podčrtal važnost načela zaščite slovenske manjšine in odgovornost oblasti in upravnih organov, ki bi morali dajati pobude.

Odv. Kukanja je podčrtal nujnost zastopstva slovenske manjšine v vseh organih, kjer se obravnavajo vprašanja, ki so pomembna za vse prebivalce, tako da bo lahko pri tem obravnavanju manjšina aktivno sodelovala in na tak način najbolj prispevala k njih reševanju in pri čemer bodo na logičen način prišla do izraza posebna vprašanja manjšine.

Izidor Predan pa je opozoril na gospodarske in socialne težave prebivalcev Slovenske Benečije in da je treba to področje obravnavati s posebnim vidikom in skrbjo. Dejal je tudi, da je položaj Slovencev na tem področju zelo težaven in da so brez vsakih pravic.

V LJUBLJANI JE ZASEDAL V. KONGRES ZKS

V navzočnosti nad 750 delegatov iz vseh predelov Slovenije in več sto gostov je prejšnji teden zasedal v Ljubljani V. kongres Zveze komunistov Slovenije. Poleg zastopnikov ostalih jugoslovanskih republik so se kongresa kot gostje udeležili tudi predstavniki deželnih vodstev KP Avstrije za Koroško in Štajersko, deželnih komitejev KP Italije in Socialistične stranke Italije za Furlanijo in Juljsko krajino ter po trije zastopniki Zveze slovenskih organizacij na Koroškem in Slovenske kulturno-gospodarske zveze v Trstu.

Peti kongres ZKS je zasedal v času, ko je bilo v Jugoslaviji zaključeno prvo obdobje utrjevanja samoupravljanja in praktičnega uveljavljanja načela delitve dohodka po delu. Čeprav ta proces še ni končan, so se v obdobju od zadnjega kongresa vendar že pokazali določeni rezultati socialistične prakse, prav tako pa so se pokazale tudi prehodne težave, o katerih so na kongresu razpravljali zelo odkrito. Sploh je bilo na kongresu zavzeto izredno kritično stališče do posameznih vprašanj in z vso odločnostjo poudarjeno, da so za uspešno reševanje družbenih problemov edina možna podlaga nadaljnja krepitev samoupravljanja, dosledna delitev dohodka po delu, višja produktivnost ob istočasnem naraščanju osebnega in družbenega standarda ter vključevanja domačega gospodarstva v mednarodno delitev dela.

Glavni referat na kongresu je imel sekretar CK ZKS Miha Marinko, ki je govoril o osnovnih nalogah ZKS pri nadaljnjem razvijanju socialističnih družbenih odnosov. Delo kongresa se je odvijalo na plenarnih zasedanjih in po komisijah, kjer je govorilo veliko število diskutantov. Na kongresu so izvolili nov centralni komitej ter kontrolno in revizijsko komisijo, katerih sestav izpričuje močno pomladitev najvišjih organov ZKS, kakor je prišla udeležba mladih do izraza tudi pri sestavi delegatov, katerih povprečna starost je znašala le dobrih 37 let.

Zadnji dan kongresa je bila sprejeta resolucija, ki vsebuje idejna načela in politična stališča za delo organizacij in osnovno politično usmeritev za prihodnje obdobje. V resoluciji je posebej govora tudi o narodnih in manjšinskih vprašanjih ter je v tej zvezi med drugim poudarjeno: «Naša internacionalistična dolžnost je, delovati tudi za sožitje med vsemi narodi in uveljavljati načelo odprte socialistične skupnosti. Za uresničevanje tega načela je izrednega pomena enakopraven položaj italijanske in madžarske narodnosti s Slovenci, nič manj pa naša stalna skrb za položaj in življenje Slovencev zunaj meja naše državne skupnosti».

Bil je čas!

V Parizu pravijo, da pod mostovi Senne ne teče voda nikdar zaman, mi pa pravimo, da ta ne teče nikdar zaman niti pod mostovi Nadiže in Tera. In res, navsezadnje daje čas prav tistim, ki pametno govore ali pišejo, tistim, ki se zavzemajo za miroljubne ideje in splošno blagostanje.

Naš list se že veseskozi bori za bratstvo med Furlani in Slovenci, za bratstvo, ki ga narekujejo stare tradicije, ki je obenem povezano tudi z ekonomskimi okolnostmi.

Pritoževali smo se, ker so se sosedski odnosi med videmskimi političnimi predstavništvimi in onimi iz Slovenije prepočasno utrjevali. Naše obžalovanje je bilo toliko bolj utemeljeno, ker se je vedelo, da so centralne oblasti v Rimu in one v Beogradu že zdavnaj našle pot za medsebojno spoštovanje in razumevanje.

Počasnost zblíževanja Vidma in Ljubljane smo tolmačili kot za žalostno dediščino fašizma, kot za vztrajanje neke nacionalistične mentalitete, ki je bila naperjena z neupravičenim nezaupanjem.

Borili smo se v tej smeri. Napravili smo vse, kar smo mogli, da bi odpravili mržnje in sume «trikolorističnega» nacionalizma. Danes smo, lahko rečemo, delno zadovoljeni, ker ugotavljamo, da končno tudi v Furlaniji iščejo tiste dobre sosedske odnose s Slovenijo, ki so koristni obema narodoma in ki odgovarjajo globokim čustvom Furlanov in Slovencev.

Vztrajno in dolgo časa smo želeli srečanj in dogovorov med Vidmom in Ljubljano. Dejstva so nam dala prav, kajti ravno pred nedavnim, in to prvokrat po tej vojni, se je srečala delegacija slovenske vlade v Vidmu in Gorici s furlanskimi in videmskimi oblastmi.

To srečanje na visoki ravni je znak za ponovno zblížanje obeh sosednih narodov, furlanskega in slovenskega, za sodelovanje, ki ima ne samo globoke zgodovinske in kulturne temelje, ampak tudi možnost, da utrdi ekonomsko-trgovinske izmenjave, ki so koristne obema.

Toda mi hočemo podčrtati tudi neko drugo vprašanje: sedanje zblížanje med Vidmom in Ljubljano mora privedi furlanske oblasti do večjega razumevanja napram problemom, ki tarejo slovensko govoreče prebivalstvo videmske pokrajine.

Kateri so ti problemi, smo že večkrat povedali: so problemi revščine in kulture (ali boljše, pomanjkanje kulture), pomoči strašno ekonomsko zaostalim predelom, za priznanje jezikovnih pravic našim ljudem, proti katerim se izvaja prisilna asimilacija.

V Furlaniji se je preveč računalo in se še računa na emigracijo! In vendar vsi poznajo bolečine in grenke izkušnje naših emigrantov in tudi vsi vedo, da emigracija grozi obstoju slovenske jezikovne manjšine same in celo obstoju furlanske etnične in jezikovne skupnosti.

Upamo, da nočejo, da bi prišlo do izpraznitve vasi s slovensko govorečim prebivalstvom, ki živi v dolinah Nadiže, Tera, Rezijske in Kanalske doline, in da je res, naj oblasti to dokažejo z uresničitvijo ekonomskih pobud, ki bodo dale našemu hribovcu in kmetu možnost, da bo mogel dostojno živeti še naprej v svoji vasi.

Za prebivalce slovenskega jezika pa bo ekonomski prepored toliko izdatnejši, če bo spoštovan njihov jezik in valorizirane njihove tradicije. To vrednotenje bo vzbudilo v njihovi zavesti občutek ponosa za vse to, kar so jim zapustili njihovi predniki in potrebo, da se ga ohrani. Samo na ta način se bo mogla utrditi tudi njihova navezanost na rodno zemljo.

Iz Nadiške doline

Špeterski župan pri predsedniku dežele Berzantiju

Pretekli teden sta bila župan Gino Corredig in komunski sekretar sprejeta u Trstu par predsedniku regiona dr. Berzantiju. Povjedala sta mu u kakuo kritičnem stanju se nahaja špjetarski komun, kajšne so cjesto an kaj bi se muoralo nardit za uredit školstvo. Predsednik Berzanti je obeču uso svojo pomuoč, posebno kar gre za uredit šuolo profesional.

Velik padec populaciona

Z žalostjo konstatiramo, de je tud naš komun adan tistih, ki vidno propada: u zadnjih štirih ljetih se je zmanjšu kar za okuoli 200 ljudi. Izgleda, de se emigracija še ni zaustavila, zaki statistike kažejo, da nas je usak dan manj. Mjesca februarja ljetos je šlo na primer od duoma s trebuhom za kruhom spet osem novih ljudi. Največ ljudi po svjetu je iz gorskih vasi, zaki tam je živenje narbu slabo an tud nobenih entrat ni. Tisto malo, kar se je postavilo u Špetru (laboratorij za pletenje volnenih jopic an rifinitura stolov) je use kot kapljica u morje, korlo bi postaviti kaj več, de bi se absorbirala usa domača moška an ženska delouna sila. Samo na to vižo se bo moglo zaustavit emigracijo, ki postaja za nas use usak dan bolj pekoča rana.

Za srednjo šuolo v Špetru

Tele dni je paršla na komun noticija, de je ministrstvo za školstvo nakazalo še 50 milijonov lir za gradnjo srednje šuole. Za parvi lot djel je blo danih že 45 milijonov lir an takuo bo sada še s tem kontributom šuola nareta.

Potenciranje luči

Komunski konsil je sklenu, de bo u kratkem dau potencirat električni razsvetljava, zaki je u nekatjerih vaseh zares slaba. U ta namjen je že paršla na lice mesta posebna komišjon, de je preštudirala kje bo potekala nova napeljava.

Dolenji Barnas

Prošnja za kontribut za otroški vrtec

Naš župan je odpošju kompetentnemu ministrstvu prošnju, de bi dobiu kontribut, ki bo služil za gradnjo novega otroškega vrtca (scuola materna). Dolenji Brnas je ena največjih vasi špeterskega komuna an zatuo je tle dost otuok, prastori otroškega vrtca pa so zlo slabi an nezdravi.

Iz prve strani

PREDSTAVNIKI SLOVENIJE V FURLANJI

ter njen direktor prof. Zanuttini, ki je tudi izrekel dobrodošlico.

Ob končanem obisku so gostje pohvalili dobro urejeno delovanje bolnice in ves bolniški kompleks, ki je v svoji celoti eden najbolj moderno urejenih v Italiji.

Slovenska delegacija si je potem ogledala še muzej na mestnem gradu in potem so jo sprejeli v občinski sejni dvorani, kjer so priredili po končanem pozdravnih govorih in izmenjavi daril zakusko. Tu je izrekel dobrodošlico župan Cadetto, odgovoril mu je pa podpredsednik slovenske vlade Smole.

Iz besed obeh govornikov je izleglo jasno, da sta Furlanija in Slovenija že začeli nov in odločen dialog za popolno medsebojno razumevanje in mir, zaupaajoč v dobro voljo in prispevek, ki izhaja iz že obstoječih dobrih kulturnih odnosov.

Te koncepte je najprvo izrazil in podčrtal videmski župan, ki je goste pozdravil tudi v imenu mesta Videm in jih spomnil na navdušen sprejem, ki so ga priredili v Ljubljani orkestru videmskega glasbenega liceja «Tomadini», ko je tam izvajal koncert klasične glasbe. Videmski župan je med drugim rekel: «Šlo je za dejanje v programu, da postanejo stiki med

Matere sevjede komaj čakajo, de se bo rešilo tisto uprašanje, saj je povezano z zdravjem njihovih otuok.

Praznik drevja

Ob prezenci komunskih poglavarjeu je biu pretekli tjedan u Špetru praznik drevja, na katjerem so bli študenti instituta magistral, srednje šuole, profesional an elementar s svojimi učitelji an profesorji. Potle ko so zasadil nekaj drevesc, je direktor instituta magistral u svojem govoru orisal pomen tega praznika.

Podbonesec

Velikanska skala udrla v kapelico v Gerenji vasi

Ljudje iz Gorenje vasi so se zlo prestrašili, kar so začul strahno bobnenje, ki je nastalo, kar se je iz Ivanca utargala skala, ki je vagala več kot deset kvintalov an se privalila naravnost h kapelici sv. Jožefa an udrla vanjo. Že dougo časa je kazalo, de je nagobarno, de se bo tista skala odtargala, a ljudje se njeso troštali, de bo tuo paršlo takuo hitro. K temu je sevjeda parpomogla nagla odjuga. Na kapelici je za okuol 300 tauzent lir škode. Na srečo u tistem času ni blo tam okuol ljudi, zasulo je le cjesto, ki so jo pa preca počistil.

Sv. Lenart Slovenov

Predsednik province Burtulo obiskal naš komun

Predsednik province prof. Burtulo je zadnje čase obiskal več komunov Nadiške doline an takuo se je pretekli tjedan ustavu tud par nas. Biu ja na seji komunskega konsila, kjer se je na široko razpravljalo o nekatjerih urgentnih problemih, med katjerimi tud o problemih, ki interesirajo gradnjo novih šuolskih prastorov, kjer bo mesta za elementarno an srednjo šuolo. Razpravljali so tud o potenciranju javne razsvetljave u nekatjerih gorskih vaseh.

Predsednik province, ki se je ob tej okadžoni tud zahvalil vantom useh komunov Nadiške doline, zaki so ga izvolil za provincialnega konsilirja, je objubu uso svojo pomuoč, de se boju u kratkem rešil usi tisti problemi, ki so najbuj urgentni.

Iz Kanalske doline

Smrtna nesreča v rudniku

Vso okolico, posebno pa rudarske družine, je zelo prizadela ža-

Na sliki vidimo Vizont, ki leži kot gnezdece pripeto visoko v bregu nad Nemami. Od tu se nudi krasen razgled po vsej Krnahtski dolini, a na žalost od tega ni moč živeti. Kot rutice male njivice na strmeh pobočju rode le nekaj fižola in krompirja in zato so ljudje primorani na emigracijo. Odhajajo vsi: mladi in stari, možje in žene. Marsikatero ognjišče je za vedno ugasnilo in hiše bodo postale kupi razvalin

Iz Rezjanske doline

Prišla bo pomlad...

Ce kakšna gorska vas težko pričakuje prihod pomladi, so prav vasi doline Rezijske, ki jo najbolj težko pričakujejo. Ceravno koledar kaže, da je ta že prišla v deželo, je v Rezijski res še ni čuti. Bregove pokriva še snežna odeja, ki je v grapah še prav debela, ker so sončni žarki še prešibki, da bi jo odtajali v razmeroma še kratkih dnevih. Na ravnem bo že vroče, ko bo v dolini Rezijske še prijetno hladno. Letos je zapadlo izredno dosti snega in zato bo verjetno dolgo ležal.

Pretekli teden je postalo življenje v teh že tako bednih krajih še težje. Z gore se je utrgala velikanska skala in se prikotala prav na vodovodne cevi in tako je bilo več vasi dlje časa brez pitne vode. Morali so odmetati ves sneg, da so prišli do pokvarjenih cevi in zato je bilo delo dolgo in naporno. Vsekakor pa ljudje niso obupali, saj so pričarani, da ne bo več dolgo, ko bo ozelenela tudi lepa Rezijska dolina in takrat ne bodo vasi več

odrezane od sveta, nasprotno, začeli bodo prihajati turisti in zato hite že sedaj s pripravami, da jih bodo dostojno sprejeli.

PREDSEDNIK ECA. Pretekli teden so se sestali člani komunske podporne ustanove ECA, da so izvolili novega predsednika. Izvolili so Lionella Razza.

Sovodnje

Velika škoda zavoj odjuge

Toplo pomladansko sonce je odkrilo marsikatero rano, ki je nastala ljetosno zimo. Snežna odeja, ki je bla u nekatjerih krajih debela tud več kot en meter, se sedaj pod gorkimi sončnimi žarki naglo tanjša an z njo pada s streh tud opeka. Največ škode so utarpjel u vaseh Matajur, Trčmunu an Čeplatiščih. Korlo bo na novo prekriti več hiš an hljevou, kar je sevjede v zvezi s stroški. Ljudje se troštajo, de bojo dobil od kuod kajšno pomuoč.

KRATKE DOMAČE NOVICE

NEME. Vlada bo dala 30 milijonov lir kontributa za gradnjo novih šuolskih lokalov u Njemah.

MAŽEROLE. Tud u Mažerolah boju postrojil šuolo, za kar je vlada dala 10 milijonov lir. Z djeleli boju začel preca.

DREJAN. U špita u muorli pejat 45 ljetnega djeluca Nila Ceccona, zaki se je par djeluo močno udaru u roko an trjebuh. Ozdravu bo u dvjeh mjeskih.

CEDAD. Ljetos bo razstava vin 29., 30., an 31. maja. V ta namjen je biu že forman poseben komitat, ki ima kompit, da sestavi program an poskarbi, de bo razstava izpadla čim boljše.

STARA GORA. Prihodnje avtomobilске gare iz Cedada na Staro goro boju internacionalnega značaja. Do sedaj se je prijavilo že kakih trideset avtomobilistov.

DREKA POD KOLOVRATOM. Pretekli tjedan je biu praznik drevja. Suolarji so ta dan posadil ob cjesti, ki vodi pruoit Trinkom, kajšnih 100 dreves, katjere je požegnu domači župnik g. Valentin Birtič.

SKALE. Dne 8. aprila boju spet zaprli sezonski blok. Skuoiz ta obmejni prehod lahko hodijo kmetje, ki imajo na tem ali onem kraju konfina za obdjelovat zemljo.

TAVORJANA. Poročila se je Annarita Fadon s šoferjem Renzom Nadaluttijem iz Cedada. Prijatelji jima želijo dosti sreče in zadovoljstva v skupnem živjenju.

NESREČA. V špita u muorala po parvo pomuoč 26 ljetna Imelda Gubana iz Špetra, zaki se je zbudla u nogu z njekim rjavim žebljem.

OD 1. APRILA NAPREJ

Carinske olajšave v Jugoslaviji

Jugoslavija bo s 1. aprilom uvedla pomembne spremembe v svojih carinskih tarifjah. Jugoslovanski državljani in katerikoli tuji potniki bodo od tega dne naprej lahko prinesli enkrat na leto v Jugoslavijo carine prosto blago v vrednosti 30.000 dinarjev za lastno rabo, za lastno gospodinjstvo ali za darilo, ki ni namenjeno za prodajo.

Od 1. aprila naprej tudi ne bo veljajo več določilo, po katerem mora jugoslovanski državljan ostati v inozemstvu vsaj 5 dni, da ima pravico do brezcarinskega uvoza blaga. Odslej naprej bodo imeli jugoslovanski državljani pravico brezcarinskega uvoza blaga v zgornjih mejah tudi v primeru, če bodo mejo prestopili samo za nekaj ur. Isto bo veljalo tudi za tuje državljane. Tudi ti bodo brez carine lahko uvozili v Jugoslavijo blaga v vrednosti 30.000 dinarjev, čeprav bodo prestopili jugoslovansko mejo samo za nekaj ur.

Tudi državljani jugoslovanskega porekla, ki so se nahajali v tujini več kot tri leta, so doslej v Jugoslavijo letno lahko prinesli blaga v vrednosti 200.000 dinarjev brez carine. To določilo od 1. aprila naprej odpade.

S to uredbo bodo pravzaprav izenačeni v svojih pravicah vsi potniki, vseeno če so jugoslovanski ali drugi državljani. Tujci bodo lahko enkrat na leto pri svojem potovanju v Jugoslavijo nosili seboj blaga v vrednosti 30.000 dinarjev, Jugoslovani pa bodo v

inozemstvu lahko kupili blago v isti vrednosti, ne da bi jim bilo treba na meji plačati carino. Za uvoz blaga v tej vrednosti ne bo potrebnih nobenih potrdil jugoslovanskih konzulatov. Uvoz blaga bo le vpisan v potni list.

SLOVENCIMAMO V VSEDRŽAVNEM VODSTVU KMEČKE ORGANIZACIJE «ALLEANZA DEI CONTADINI» SVOJEGA ZASTOPNIKA

V Rimu se je zaključil vsedržavni kongres kmečke organizacije «Alleanza dei Contadini», katere se je udeležila tudi delegacija Kmečke zveze v Trstu in Zveze malih posestnikov pod vodstvom tajnika Kmečke zveze Lucijana Volka.

V začetku razprave o glavnem referatu, ki ga je podal predsednik sen. Sereni, je Lucijan Volk v slovensčini pozdravil kongres in nakazal probleme slovenskih kmetov dežele Furlanija-Juljska Benečija. Njegov govor so delegati ugodno sprejeli. Voditelji kongresa so Volku čestitali, ker je v svojem govoru poudaril, da se kmetje sicer razlikujejo po jeziku, da pa imajo skupne probleme in smotre ter se skupno borijo, da se vzdržijo na svoji zemlji.

Lucijan Volk je bil izvoljen v 22-članski glavni svet izrecno kot zastopnik vseh slovenskih kmetov naše dežele.

Fojda

Cjesta v Čenebolo

U Čenebolo, ki leži visoko u brjegu nad Fojdo, bo preca vodila ljepa cjesta. Opravil boju use nagobarne ovinke an dobro razširil staro cjesto, takuo de bo mogoče vozit po njej tud u zimskem času, kar zapade sneg ali po poledeni. Impreza, ki je uzela u apalt djela, je že začela z gradnjo, ki naglo napreduje.

POROKE. Zadnje čase smo imjel u našem komunu pet porok an od tjeih kar štiri u Čampeju. Poročila se je Genovefa Minorello iz Čampeja z Ivom Fumagalli iz Tavagnacca, Liliana Treppo iz Čampeja z Robertom Colombo iz Trsta, Norma Pia iz Čampeja z Redijem Mischia iz Premariacca in Derna Antonutti iz Fojde s Francescom Marcari- ni iz Soncino. Prijatelji an znan- ci želijo usem novičem dosti sreče u skupnem živjenju.

GROZEČI OBLAKI NA OBZORJU

Agresija na demokratično republiko Vietnam

Zaustaviti roko napadalec - Treba se je boriti za mir, ki je največja blaginja za človeštvo - Poziv papeža Pavla VI za prenehanje vojne - Protestna manifestacija tudi v Vidmu

Končno vedo vsi kaj se že nekaj časa dogaja v daljnem Vietnamu in vsi vedo tudi kaj pomeni za človeštvo podobno vojno žarišče.

Z izgovorom, da branijo svobodo in demokracijo ZDA že več let pošiljajo v azijsko deželo finančna sredstva, orožje in vojake in vse to pošiljajo v nasprotju z gotovimi dogovori, ki so še v veljavi.

V teh zadnjih časih so ameriške oborožene sile ojačile svojo oboroženo navzočnost in so prišle celo do tega, da uporabljajo strupene pline proti osvobodilnim silam, ki se bore za svobodo in neodvisnost svoje dežele po vaseh in mestih in tako prizadeli in uničili neštete hiše in šole: samo v dveh šolah je našlo strašno smrt več kot 100 otrok.

Početje ameriškega letalstva, ki pobija ne samo prebivalstvo Vietnamu na jugu kjer delujejo osvobodilne sile, ampak tudi na severnem Vietnamu, ki je svobodna in neodvisna dežela, je vzbudilo po vsem svetu alarm, strah in upor v nešteti mestih: v Moskvi, Pekingu, Parizu, Rimu in v New Yorku samem so se vršile ljudske manifestacije.

Politični, ki pripadajo isti stranki kot ameriški predsednik Johnson, angleški laburisti, De Gaulle, papež Pavel VI z različnimi iniciativami pritiskajo na Washington, da bi vendar že končala ta «umazana vojna» in da bi prišlo do mirne rešitve spora.

Skrajni čas je, da se zaustavijo napadi na Severni Vietnam in da se prepreči uporaba strupenih plinov; ameriške čete naj se umaknejo tudi iz Južnega Vietnamu; treba je zahtevati, da se spoštujejo in upoštevaajo ženski dogovori; treba je oddaljiti grožnjo vojne iz Azije in iz sveta!

Grozečstva, ki so jih povzročili Amerikanci, so sledeča: izvedli so 90 tisoč čistk, 160.000 mrtvih, 370.000 ujetnikov, 680.000 invalidov zaradi mučenja in bombardiranja, 8.000 zaprtih otrok, zaprti so 3 milijone ljudi v koncentracijskih taborišča in obolelo je na milijone ljudi zaradi strupenih ke-

mijskih snovi, ki so jih vrgli iz zraka na zemljo, da bi uničili vegetacijo.

Papež Pavel VI je ob tolikih grozečih dejstvih dejal: «Ura je huda. Po obetajoči pomiritvi se sedaj zdi, da se hoče svet spet povrniti k neslogi in sporom... Zato se zopet obračamo v imenu vsega človeštva na tiste, ki tvegajo, da dogodki zaidejo na zelo nevarna pota... da bodo prihranjene nedolžnim ljudstvom nove preizkušnje in nove solze. Naj se vzpostavijo med državami odnosi medsebojnega spoštovanja in medsebojnega zaupanja, na moralnih načelih, ki so naravna in prav zato krščanska. Naj se ojačijo

mednarodne ustanove, ki bodo znale preprečiti napade s silo; naj se uporabijo te ustanove, ki uživajo splošno spoštovanje, da bo zagotovljena lojalna izpolnitev dogovorov».

Tudi v Italiji je početje ameriških oboroženih sil vzbudilo val ogorčenja in skoraj povsod so ljudje organizirali protestne manifestacije. Tudi v našem mestu Vidmu je bila organizirana velika protestna manifestacija, katere se je udeležilo več tisoč ljudi, ki so po končanih govorih političnih predstavnikov korakali v sprevodu po glavnih mestnih ulicah z zastavami in transparenti.

Zemljepisni in zgodovinski opis Vietnamu

Vietnam zavzema okoli 328.000 kvadratnih km površine (je torej za 27.000 kmq obsežnejši od Italije) in šteje 32 milijonov prebivalcev (okoli 22 milijonov Vietnamcev in narodne manjšine: Thai, Meo, Man, Lao itd. Kitajcev je okoli 700.000). Vietnam meji na severu na Kitajsko, na zapadu na Laos, na jugo-zapadu na Kambodžo. Na vzhodu meji na Kitajsko morje.

Glavna mesta so: v Severnem Vietnamu je Hanoi, ki je glavno mesto in šteje 650.000 prebivalcev; Haiphong s 307.000 prebivalci; Nam Dinh s 50.000; Hai Duong in Vinh; v Južnem Vietnamu: Saigon s 1.400.000 prebivalci; Da Nang s 109.000 prebivalci; Huế s 100.000 prebivalci.

Okoli leta 1880 so Vietnam zasedli Francozi in ga priključili v Indokitajsko Zvezo, h kateri sta pripadali tudi Kambodža in Laos.

Med drugo svetovno vojno so ves indokitajski polotok zavzeli Japonci. Vietnamci so se pod japonsko okupacijo organizirali in tako je prišlo leta 1945 do splošnega upora, ki je končal z zmago osvobodilnih sil. Istega leta je bila proglašena Demokratična republika Vietnamu pod vodstvom Delevske stranke Vietnamu.

Januarja 1946 so se vršile prve politične volitve in meseca marca je bila zopet potrjena na vodstvu nove republike ljudska vlada pod vodstvom Ho Chi Minha. Takoj nato je Francija priznala neodvisnost vietnamske države v okviru Francoske Unije. Francozi pa so ta dogovor kaj kmalu zanikali in prevzeli vodstvo države. Vietnamsko ljudstvo se je uprlo proti Franciji že istega leta. Po več letih oboroženega boja so vietnamske osvobodilne sile zmagale in primorale Francijo na umik.

Leta 1954 je bila v Ženevi podpisana konvencija, da se spet povrne mir v Vietnam. Ozemlje severno nad 17. vzporednikom je prišlo pod oblast Ho Chi Minha, ono na jugu pa pod lokalno oblast. Delitev Vietnamu bi morala biti začasna, ker ženevski sporazum določa, da morajo biti organizirane svobodne volitve tekom dveh let. Ameriška intervencija pa je onemogočila, da bi se južni Vietnamci svobodno izrekli za svojo vlado.

Severni Vietnam obsega 159.000 kmq površine in šteje nekaj manj kot 17 milijonov prebivalcev. Južni Vietnam pa obsega 170.000 kmq površine in šteje okoli 15 milijonov prebivalcev.

Kobariška v luči turizma in gostinstva

Kobarid, ki leži sredi Zgornjega Posočja, je prvi večji obmejni center na važnem geografskem križišču Soške in Nadiške doline. Oddaljen je 10 km. od mednarodnega obmejnega bloka Robič na državni meji Jugoslavije in Italije.

Kobarid je poleg tega povezan z vzhodno Slovensko Benečijo preko Livškega sedla s Sovodenjsko dolino, Breginjski obmejni prehod pa ga povezuje z zapadno Slovensko Benečijo. Ta prelepi Gregorčičev «Planinski raj» je privlačen tudi zaradi svoje zgodovinske preteklosti. Tukaj so našli izkopanine iz keltske in rimljanske dobe. Preko Kobarida so se pomikale turške in Napoleonove vojske. V prvi svetovni vojni se je oktobra 1917 znašel v središču «Kobariške bitke». Italijanska grobnica na Antonovem griču pri Kobaridu, kjer so posmrtni ostanki okrog 7600 padlih italijanskih vojakov, spominjajo na boje ob Soški fronti. Hemingwayjev roman «Zbogom orožje» in po njem posneti film prikazujeta «Kobariško bitko» kot

Gostoljubni in narodno zavedni ljudje na Kobariškem ljubijo cvetje, ki krasí pročelja in okna sleherne hiše. Tipične stavbe z obokanimi vhodi so ohranile starim videz in prišle so pod Spomeniško varstvo.

Po Soški dolini zelo narašča promet domačih in tujih turistov zlasti po zadnji svetovni vojni. Poleg naravnih lepot in zanimivosti so za razmah turizma na tem področju važna zimska smučišča na Livku. Za pritegnitev čimveč ljubiteljev zimskega športa so to zimo zgradili vlečnico iz Livka na Kuk.

V Kobaridu obstaja gostinsko podjetje, ki ima 6 obratov. Poleg teh je po sosednjih vaseh še 6 privatnih gostilen. Najvažnejši obrat je «Hotel Zvezda» v Kobaridu in deloma tudi Počitniški dom v Robiču pri Nadiži. Gostinstvo je v svojem razvoju navezано na vse ostale panoge blagovnega prometa kot so trgovina, uslužnostne službe i.t.d..

Hotel Zvezda, ki je bil v celoti obnoven in moderniziran, more nuditi domačim in tujim gostom

Pogled na Kobarid in privlačno Soško dolino. Bistra Soča teče vijugasto med Kolovratskim in Krnskimi pogorjem. V prvi svetovni vojni je bilo prav tukaj središče «kobariških bitk». Na boje ob Soški fronti spominja italijanska grobnica na Antonovem griču, kjer so posmrtni ostanki okrog 7600 padlih italijanskih vojakov

odločilen dogodek v dramatičnem razpletu pisateljevega življenja.

Skromne in poštene ljudi iz Zgornjega Posočja so dolgo časa poznali le kot «Gorjane». Lepote te čudovite doline so bile skrite v srcih domačinov, dokler ni vzkipe-la iz dna Gregorčičeve duše pesem «Soči» in nešteto drugih. V pesmi «Oj zbogom, ti planinski svet» je pesnik takole zapel:

«Tu rod je moj, tu moj je kraj, tu rad bi živel vekomaj, ni kraja mi krasnejšega, ni ljudstva mi milejšega».

Dr. Juliyus Kugy pa je v svojih delih prikazal širši javnosti lepote Julijkih Alp, skromnost, zvestobo in drznost trentarskih ljudi. Slovensko ljudstvo se je oddolžilo spominu ljubljencema Soške doline s spomenikom v Kobaridu in v Trenti.

Krn, Golobar, Kolovrat, Matajur, Mija in Stol, ki obkrožajo Kobarid, so bili prizorišča junaških bojev in podvigov jugoslovanske osvobodilne vojne. Po kapitulaciji Italije je bil Kobarid dva meseca center osvobodjenega ozemlja, ki je znano pod imenom «Kobariška republika».

primeren oddih in postrežbo. Lokal ima lepo točilnico, moderno urejeno kuhinjo, jedilnico, veliko in svetlo dvorano, zelo lep vrt in urejene sanitarije. Razpolaga s 25 sobami in 54 ležišči. Celoten lokal je centralno ogrevan, vsaka soba ima mrzlo in toplo vodo.

Obisk gostov je v letu 1964 porastel napram prejšnjemu letu za 20%. V koriščanju restavracijskih kapacitet je promet porastel za 31%. V preteklem letu je celotni promet porastel od 69 na 95 milijonov din, pri čemer je vpošteti okrog 5 milijonov din zaradi podražitve prehrambenih artiklov. Gostinci predvidevajo, da bo ob nespremenjenih pogojih promet porastel v tem letu od 10 do 15%. Z odpravo vizumov in drugih ovir, med drugim boljše vzdrževanje in pluzenje cest preko Predela in Vršiča, bi turistični promet v Zgornjem Posočju še bolj porastel.

K porastu turističnega prometa so v veliki meri prispevali inozemski gostje zlasti oni iz Furlanije izven področja Videmskega sporazuma.

PRI MARŠINSKI KAPELI

Med Logom in Dolenjim Maršimom stoji kapela, stara maršinska kapela. Ni moža ali žene, mladega ali starega, da ne bi v prejšnjih časih počival pri leteji kapeli. Na poti iz Loga v Maršim se je vsak ustavil in nosači so odložili svoja teška bremena na zididšče, nabrali sape v stisnjena pljuča in se vrgli na kostanjevo klop. Tam, pri kapeli, so razkladali svoje misli, znanje, razdrobili vse novice, se pogovarjali, smejali, veselili in žalovali.

Stara kapela je priča radostnih sanj lepe, vesele Katre, kadar je tiho v uha pravila «Kako brumman, bardak, bogat je nje fant, kako ga bo rada poročila». Kapela je priča žalovanja rance Vance, Bog ji daj nebesa; kolikokrat se je ta reva jokala, kadar je razkladala sosedji svoje hišne težave, težave z možem pijancem. Oj kolikokrat je morala uboga reva, v trdi noči, v deževju, mrazu, s svojimi otroki uteči pred pijanim očetom in gospodarjem. Pri kapeli si je gospodar Tona dostikrat lomil glavo, kako bo poplačal dolge, kje bo dobil denar za moko, obleko in davke.

Stari maršinski možje vam znajo povedati še bolj čudne in res zanimive zgodbe o stari kapeli. Eni trdijo, da so bili v nočeh priče strašnih dogodkov. Kadar so trudni počivali pri kapeli, so na lastna ušesa slišali na levi strani pod Sv. Lenartom ropo-

tanje, šumenje, kakor da se plazovi kamenja vsipajo po strmini, prepričani, da se krivopete igrajo v temni noči. Pod goro Sv. Andreja, na levi strani Nediže, na tisti zgodovinski strmini, kjer so v času beneške republike stari možje branili meje, so slišali lomljenje, gučanje, strašno vpitje, kakor da se nekdanji varuhi vračajo iz grobov.

Neki drugi maršinski možje so znali še druge, čudne zgodbe o stari kapeli. Med temi je bil gorenjski mežnar, mož dobrega srca in še bolj dobrih nog. Sto in stokrat je gorenjski mežnar, v zimi in v ledu, v dežju in mrazu prehodil vsa maršinska sela, vse grebene visokega Matajurja, poznal je natanko jame, laze vseh divjih zveri; bil je najbolj prebrisan «jagar» Špetarske doline. On je znal povedati, kaj se mu je godilo pri maršinski kapeli.

Prišel je iz sejma, zadnjo bučo je spil pri škofu, a ne videm skemu, ampak podboneškemu. V noči, vračajoč se na dom, se je pri maršinski kapeli usedel na klop. Noč je bila temna, oblačna, brez zvezdic, vse tiho okoli, priložno za počitek in spanje. Ko je mož zaspal, se je postavila pred trudnega moža tenka, bela meglica, podobna beli, rahli ženski, katera mu je strogo ukazala: «Gor vstani in za meno!» Brez moči, brez upora, na slepo, kakor omamljen je tekkel za čudno po-

stavo. Vodila ga je čez vse poti, potoke, hoste, senožeti, sem in tja vso noč. V jutranjem svitanju se je znašel pri cerkvi sv. Lovrenca, ne spominjajoč se, zakaj in kako se je to dogodilo.

Če krava ne pusti tele sesat

Dosti je takih krau, ki ne pustijo teleta, da bi sesau mljeko an ga proč cabajo preca ko telé začne sesat. Take krave deljajo velike težave živinorejcu, zak' ju muora s silo daržat, če bo teu, de telé sesa. Za kravo navadit, de pusti teletu sesat, napravite takuole:

Uzomita konac varvi an na admim koncu napravite lač (zanko) an ta lač, ga dejta kravi okuol nosa. Potlè primite drug konac varvi an vlečite takuo močnuo, de krava spregne glavo u kraj. Tuo se muora djelati sevjeda takuo, de krava ne bo tarpjela. Ta konac ga potlè parvežite na rep. Potlè parpejajte telé h kravi od tistega kraja, kjer ima obarnjeno glavo, takuo de ga bo vidala kadar sesa. Če boste takuo runal s kravo, se ne bo ganila, zak' bi jo zabolelo par repu an par nosu. Po treh ali štjerih dneh bo krava stala mjerno an bo sigurno pustila, de bo telé sesalo.

SEMPRE MIGLIORI I RAPPORTI

Il Vice Presidente della Repubblica Slovena in Friuli

Utili contatti con le autorità friulane e regionali - La più schietta e sincera cordialità ha contrassegnato la gradita visita - Riaffermato il principio di rafforzare i rapporti di buon vicinato - La visita sarà resa a Lubiana ove verrà firmato un trattato commerciale

Una nuova auspicata presa di contatto tra friulani e sloveni la si è avuta nei giorni 13 e 14 del corrente mese. Stavolta si è trattato di un colloquio a livello di rappresentanze politiche e perciò di importanza assai maggiore di quelli, pur interessanti, avvenuti prima e che hanno dato sempre risultati più che apprezzabili sotto ogni punto di vista.

L'è stato, in definitiva, un colloquio aperto, con prospettive le più serie e le più indicative nei riguardi del rafforzamento dell'amicizia, della reciproca stima e della fiducia tra le autorità e rispettive popolazioni dei due Stati confinanti.

Il Vice Presidente della Repubblica Socialista di Slovenia Janko Smole, che era accompagnato da alcuni membri del Governo della Slovenia, fece sosta dapprima a Gorizia accolto con cordiale deferenza dai membri della Giunta Regionale, con a capo il Presidente on. dott. Alfredo Berzanti, quindi proseguì per la capitale del Friuli ove si ebbe il compiaciuto benvenuto dal Sindaco prof. Bruno Cadetto e dai suoi diretti collaboratori.

Componevano la delegazione slovena, oltre allo Smole, il secondo Vice Presidente Beno Zupančič, il console generale jugoslavo a Trieste Rudolf Janhuba, il deputato all'Assemblea Federale Vizintin, il membro Esecutivo del Governo sloveno Kadunc, il Ministro della Programmazione Viktor Kotnik, il Segretario dell'Esecutivo della Repubblica Slovena Gorjan, il Sindaco di Lubiana, il Sindaco di Nova Gorica Strukelj ed il Presidente del Distretto di Capodistria Eržen.

Il Vice Presidente Smole e gli altri membri della delegazione slovena si sono tosto recati all'ospedale civile a visitare il nuovo padiglione dei pensionanti. Erano accompagnati dal Presidente e Vice Presidente della Giunta Regionale on. Berzanti e dott. Dulci, dal Vice Presidente dell'Assemblea Regionale Devetaj, dagli Assessori Regionali alla Sanità dott. Nardini, all'Istruzione dott. Vicario, ai Lavori Pubblici dott. Masutto, alle Finanze e Bilancio Tripani ed alla Programmazione Cocianni nonché dal capo di gabinetto della Giunta Regionale Paparo, dal Presidente della Provincia e il Sindaco di Gorizia, dott. Chiantaroli e dott. Gallarotti, e dal Sindaco di Udine prof. Bruno Cadetto.

Durante la diligente visita la delegazione slovena è stata accompagnata, oltreché dai sopracitati, dal Presidente dell'Ospedale on. Arnaldo Armani e dal Direttore sanitario prof. Zanuttini che hanno esemplarmente disimpegnato gli onori di casa.

Al termine della visita gli ospiti si sono vivamente complimentati per la modernissima e funzionale realizzazione e per il complesso ospedaliero nel suo insieme che è uno dei più attrezzati d'Italia anche perché dotato di un modernissimo betratone.

Sempre accompagnata dalle autorità locali e regionali, la delegazione slovena ha poi raggiunto e minutamente visitato, con particolare interesse, il Museo Civico del Castello; e, infine, è stata ricevuta nella Sala del Consiglio Comunale dove, a conclusione dei discorsi di saluto e dello scambio di doni, ha partecipato

a un rinfresco in un'atmosfera di evidente cordialità.

Due sono stati i discorsi: quello di saluto del Sindaco Cadetto e quello di risposta del Vice Presidente Smole.

Dalle parole pronunciate con spirito sincero da entrambi gli oratori, è apparso chiaro che Friuli e Slovenia hanno già intrapreso un dialogo nuovo e decisivo per la totale distensione e la pace, confidando soprattutto sulla buona volontà e sull'apporto derivante dai già esistenti buoni rapporti culturali.

Questi concetti sono stati dapprima espressi e sottolineati dal Sindaco di Udine il quale, dicendosi certo di portare agli ospiti il saluto cordialissimo della città, ha ricordato la festosa accoglienza riservata all'Orchestra del Liceo Musicale Tomadini dalla popolazione di Lubiana durante un con-

certo di musica classica; ed ha precisato: « Si è trattato di uno degli atti più vivi tra le regioni confinanti che hanno molto in comune tra loro: la Carinzia, la Slovenia e il Friuli. Vogliamo sperare — così ha concluso il prof. Cadetto — che sia stata la scintilla per una serie di proficui scambi culturali ».

Il capo della delegazione slovena Smole ha a sua volta ringraziato sia per l'accoglienza ricevuta che per le belle parole rivolte a lui ed alla delegazione, dicendosi certo che soltanto la cultura potrà rafforzare fra friulani e sloveni rapporti di collaborazione sinceri.

« Sarà questo il primo passo — ha detto Smole — verso la comprensione fra due popoli laboriosi interessati al progresso ed alla pace ».

A discorsi ultimati, il Sindaco Cadetto ha consegnato a ciascun membro della delegazione slovena due pubblicazioni sulla scultura lineare in Friuli e sulla biennale Bombelli Carne, rispettivamente del prof. Marchetti e del dott. Rizzi.

Non è quindi chi non veda e non riconosca l'importanza dell'avvenimento; un avvenimento che interessa in modo particolare il Friuli e più ancora la Slavia Friulana e la Val Resia, le cui popolazioni vivono a ridosso della vicina repubblica socialista, e che sarà reso completo allorché le autorità friulane, e possibilmente anche quelle regionali, renderanno, tra non molto, la visita a Lubiana: infatti in tale circostanza nella capitale slovena verrà senz'altro firmato un trattato commerciale sulla più larga base possibile di sviluppo.

NUBI MINACCIOSE ALL'ORIZZONTE

FERMARE LA MANO DEI GUERRAFONDAI

Lottare per la pace è il massimo bene dell'umanità - La parola del Papa - Manifestazioni di protesta anche nella città di Udine

Ormai tutti nel mondo sanno cosa da tempo sta succedendo nel lontano Vietnam, e tutti sanno anche che cosa significhi per l'intera umanità un simile focolaio di guerra.

Il Vietnam è grande quasi quanto l'Italia. Ha 31 milioni di abitanti: 17 nella Repubblica democratica e 14 milioni nel Sud.

Con la scusa di difendere la libertà e la democrazia — in realtà si difendono dei governi fantoccio dittatoriali e antipopolari — da anni gli Stati Uniti d'America inviano mezzi finanziari, armi e uomini nel Paese asiatico; e mandano tutto in contrasto con certe convenzioni in vigore.

Le forze armate statunitensi in questi ultimi periodi hanno intensificato il loro intervento armato; e sono giunte al punto di adoperare perfino i gas venefici sia contro i partigiani del Vietnam del Sud, che combattono per la libertà e l'indipendenza del loro Paese, sia contro villaggi e città del Vietnam del Nord colpendo e distruggendo case e scuole: in due sole scuole trovarono orribile morte oltre cento bambini.

L'impiego da parte dell'aviazione americana, che sta massacrando le popolazioni del Vietnam non solo del Sud dove agiscono i partigiani ma anche contro il Vietnam del Nord, Paese libero a regime socialista, di bombe, velenose, ha suscitato nel mondo allarme, sdegno, paura, rivolta.

Proprio questi i sentimenti che l'intensificarsi dell'aggressione americana contro il popolo vietnamita ha suscitato in ogni parte della terra; e manifestazioni popolari si sono svolte in molte capitali e metropoli, a Mosca e Pechino, a Roma e Parigi, e nella stessa New York.

Uomini politici dello stesso Partito del Presidente americano Johnson, la-

buristi inglesi, De Gaulle e Paolo VI hanno esercitato, con vari accenti e diverse iniziative, una pressione su Washington affinché sia posta fine alla « sporca guerra » e si arrivi ad una soluzione pacifica del conflitto.

E' tempo di fermare l'aggressione contro il Vietnam del Nord e di impedire il lancio del gas usato dai tedeschi nella prima guerra mondiale; è necessario ottenere il ritiro delle truppe americane dal Vietnam del Sud; bisogna esigere il rispetto e l'applicazione degli accordi di Ginevra; bisogna allontanare la minaccia di guerra dall'Asia e dal mondo!

I massacri degli americani sono questi: dal 1961 in poi, cioè dall'anno in cui gli Stati Uniti d'America hanno inaugurato « la guerra speciale », questo il bilancio delle repressioni: 90.000 operazioni di rastrellamento, 160.000 morti, 370.000 detenuti in più, 680.000 persone rese invalide da torture e bombardamenti, 8.000 bambini imprigionati, 3 milioni di persone nei campi di concentramento, migliaia di persone colpite dai prodotti chimici tossici (velenosi) lanciati per « eliminare la vegetazione »!

Attualmente nel Vietnam del Sud si trovano oltre 35.000 militari americani, che comprendono un quarto degli ufficiali statunitensi in servizio attivo e controllano e dirigono la guerra di repressione e le operazioni di estensione del conflitto. Essi hanno organizzato persino un tipo di guerra — quella con i prodotti chimici tossici — espressamente proibita dalle convenzioni internazionali.

Ha detto il Papa: « L'ora è grave. Il mondo, dopo un promettente sopimento di contrasti, sembra voler tornare alle discordie e ai conflitti. Ci rivolgiamo perciò di nuovo, in nome della umanità intera, a coloro che ri-

schiano di sospendere gli avvenimenti verso sentieri estremamente pericolosi, affinché vengano risparmiate a popolazioni innocenti nuove prove e nuove lacrime. Si ristabiliscano le relazioni fra gli Stati sul reciproco rispetto e sulla fiducia reciproca, sui principi morali che sono naturali e perciò stesso cristiani. Si rafforzino le istituzioni internazionali capaci di prevenire gli attentati della forza; si adoperino queste, circondate dal generale rispetto, ad assicurare il leale adempimento e la leale osservanza degli accordi ».

Anche in Italia la reazione alle « imprese » americane è stata ed è notevole; e non c'è stata località ove la popolazione non abbia inscenato una manifestazione di protesta. Notevole anche quella organizzata a Udine a cura dell'A.N.P.I. provinciale e con l'adesione di tutti i Partiti ed Enti democratici. In Piazza Venerio hanno parlato, stigmatizzando l'aggressione americana, il Presidente dell'ANPI dott. Gio Batta Angeli, il prof. Luciano Morandini del P.S.I., il Sen. Giacomo Pellegrini del P.C.I., il dott. Luigi Rugo del P.S.U.P. ed uno studente. Dopo il comizio, si è snodato un folto corteo, con bandiere e cartelli, che ha percorso le vie principali della città.

L'aggressione americana è stata rilevata con la dovuta sprezza e preoccupazione anche da vari delegati sia durante i lavori del 6° Congresso della Camera Confederale del Lavoro di Udine, tenutosi nella sede di via Zanon e del « Mocambo », sia durante la manifestazione indetta dall'U.D.I. provinciale, nella sala « Ajace », per commemorare il ventesimo anniversario della concessione del voto alle donne. Ad entrambi questi convegni erano presenti folte rappresentanze maschili e femminili delle minoranze etniche slovene dell'intera regione.

più conciso ma sostanzialmente identico l'impostazione adottata nei comuni del Capodistria; agli antipodi si trovano quei comuni che praticamente si sono limitati a riprodurre gli articoli della Costituzione repubblicana; tra questi vanno ricordati i comuni di Parenzo, di Albona, di Abbazia e in parte quelli di Poia e di Fiume. La posizione intermedia è tenuta dalle località del Buise e da Dignano e Gallese, che fanno parte del comune di Pola.

Per quanto concerne i diritti generali e le possibilità di affermazione nella vita politica ed economica dei cittadini di nazionalità italiana, è opportuno rilevare che essi non solo sono garantiti dalle disposizioni costituzionali, statutarie e da tutta una serie di leggi, ma si realizzano coerentemente nella prassi giornaliera. I connazionali, quali cittadini di pari diritti, si sono inseriti in tutti i settori dello sviluppo sociale e nell'amministrazione della vita pubblica, dove ricoprono posti di responsabilità sulla base della valutazione obiettiva delle loro capacità personali e della loro onestà ».

Nell'assicurare le condizioni di normale sviluppo di un gruppo etnico — precisa la relazione — un ruolo determinante va assegnato alla cura per la formazione dei suoi quadri, del personale cioè adeguatamente preparato e uscito dal suo seno, che sia in grado di far sentire in ogni settore della vita pubblica, la presenza qualificata delle sue aspirazioni. Nel caso concreto della minoranza nazionale italiana la preparazione dei suoi quadri ha rivestito un'importanza particolare e si è svolta in conformità delle esigenze imposte da condizioni direi quasi eccezionali; bisogna infatti tenere presente che, all'indomani della fine del conflitto, a causa di mene politiche che poi si sono dimostrate ottuse, il gruppo etnico italiano ha visto pressoché falciata la

schiera dei suoi intellettuali, dei suoi uomini di cultura; in tutta la regione i laureati italiani erano allora una ventina al massimo. La nostra prima preoccupazione fu logicamente quella di colmare le lacune, di rimpiazzare le diserzioni (a soffrirne furono specialmente le istituzioni scolastiche, alcune delle quali rimasero prive, dall'oggi al domani, di quasi tutti i loro insegnanti, più o meno legati a circoli che nulla avevano in comune con il gruppo nazionale italiano e che non erano in grado, per molte ragioni, di interpretarne le aspirazioni).

La saggia politica che in generale è stata condotta in tale campo a tutti i livelli dalle autorità popolari ha conseguito risultati veramente lusinghieri; grazie ad essi non solo da un pezzo abbiamo colmato le lacune, ma siamo in grado di tendere ad una qualità sempre più elevata.

Secondo la nostra evidenza dalla liberazione ad oggi si sono laureati 191 nostri connazionali, che occupano con competenza posti di responsabilità nella nostra vita sociale; ad essi vanno aggiunti gli abilitati dalle scuole medie superiori (periti industriali, agronomi, maestri, ecc.) che assommano ad alcune centinaia (640). Il merito deve essere ascritto alla giusta politica dei quadri e alla sensibilità dimostrata dagli organismi competenti, che per mezzo di borse di studio concesse con larghezza ai connazionali hanno favorito la loro trasformazione in specialisti dai vari profili. Attualmente seguono i corsi accademici presso le varie facoltà delle Università di Lubiana, Zagabria, Belgrado, Fiume, Zara e del Magistero di Pola 177 studenti membri del nostro gruppo etnico e finanziati dai rispettivi comuni o dalle aziende e dalle istituzioni comunali; per borse di studio vengono spesi annualmente 18 milioni di dinari. (segue)

Diskriminacija
proti slovenski
manjšini

Illyansko ustavno sodišče v Rimu je pred nedavnim sprejelo sklep, ki pomeni novo diskriminacijo slovenske manjšine. Razveljavil je namreč poseben člen državnega pravilnika za avtonomno deželo Furlanija-Julijana, ki je zagotavljal slovenskemu svetovalcu kot predstavniku etnične manjšine enakopraven položaj v deželnem svetu.

Slovenska kulturno-gospodarska zveza v Trstu je v tej zvezi objavila protestno izjavo, v kateri označuje odlobo ustavnega sodišča kot « izraz neobčutljivosti za vprašanja in potrebe slovenske narodne manjšine v Italiji ». Posebej je v tej izjavi rečeno, da pomeni odloba ustavnega sodišča očiten primer razlikovanja med slovensko ter francosko in nemško narodno skupnostjo v Italiji, katerima je zajamčena tista pravica, ki jo ustavno sodišče Slovincem zdaj odvzema.

Protestu so se pridružile tudi druge slovenske organizacije ter deželni komite KPI za Furlanijo-Julijansko krajino, ki prav tako obsojajo diskriminacijski odlok ustavnega sodišča, ki da je pravno neosnovan in krivičen do slovenske narodne manjšine, kot tak pa naperjen proti enakopravnosti narodnih manjšin v Italiji.

Cose da sapersi

Le minoranze etniche e la Slavia Friulana

3.

Circa la posizione dei cittadini di origine etnica italiana e bilinguità, i Comuni istriani, che hanno formulato nel modo più coerente i diritti peculiari degli appartenenti al gruppo etnico italiano (Capodistria, Isola e Pirano al primo posto) hanno, con un capitolo speciale, o regolamento, meticolosamente precisati i molteplici aspetti della posizione degli italiani, riconoscendo, tra l'altro, in modo esplicito, ai medesimi anche il diritto indispensabile di stabilire contatti quanto più stretti con la nazione d'origine. Più precisamente un articolo di detto regolamento dice:

« Il Comune offre appoggio materiale ai circoli di cultura e alle altre forme di attività culturale in cui si associano e agiscono i cittadini di origine etnica italiana, e precisamente in armonia con la loro attività e i loro bisogni.

In merito a ciò il Comune sostiene e agevola il collegamento dei cittadini di origine etnica italiana con la cultura della nazione madre e con le culture delle nazioni jugoslave, riaffermando con ciò la loro parte di fattore attivo nell'avvicinamento e nella conoscenza reciproca dei popoli dei due paesi vicini; quindi il comune di Rovigno che ricalca nel suo Statuto in modo